

B
810.09

Ap gahdajuſi

Rigas Latweeschu Beedribas Derigu Grahmatu
Nodača.

Jaunibas raksti.

Latweeschu zensori.

I.

Aufseßlis

(Krogsemju Mikus),
wina muhschs un darbi.

Sarakstijis Lihgotnu Zehkabs.

(Nr Auſetla giemetni.)

Riga 1904.

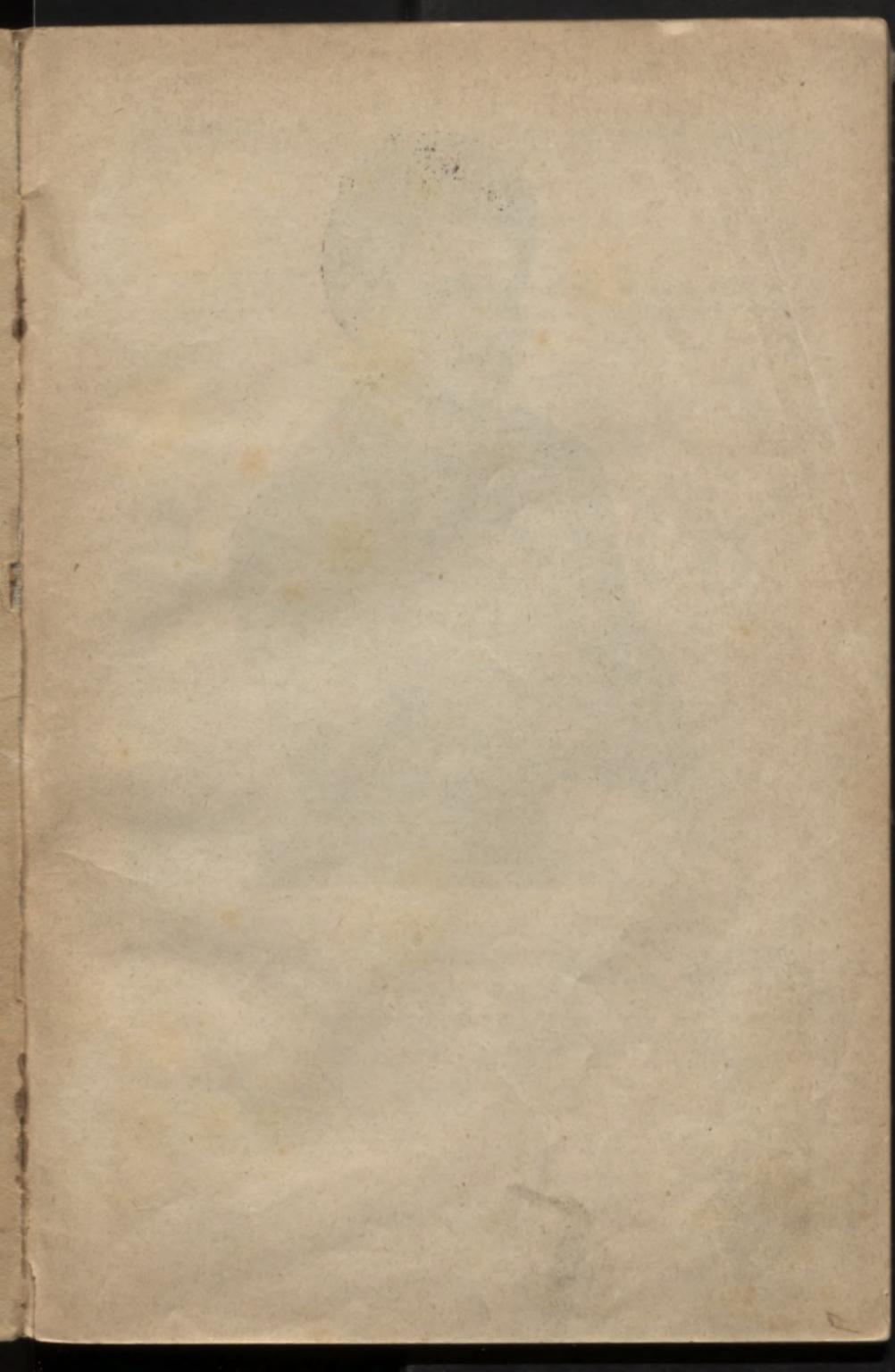
jis A. fon Grothuſs, Leelā Kaleju eelā Nr. 43.

Makši 10 sap.

277.631

a55

Weel garu us puketkleem zere.....
Weel oga puketklei garu griib sleekpt.
Kas eahdijahs muhikkige mirois
Tas taatiba? pezelhees saab.

Ausekliis
Tarto-Teenüs 1876.

B
810.09

Ap gah daju ſi

F.3563

Rigas Latweeshu Beedribas Derigu Grahmatu Nodaka.

f 134
361

6

9

Jaunibas raksti.

920
A. 94

Latweeshu ūenſoni.

I.

A u f e k l i s

(Krogsemju Mīkis),

wina muhſchs un darbi.

Sarakstijis Līhgotnu Zehkabs.

(Ar Aufekla gihmetni.)

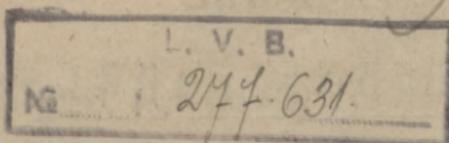
M.R.
W 124
A. 94
4/13

920
A 940-1

Riga, 1904.

Drukājis A. fon Grothuſs, Leelā Ķaleju ceļā Nr. 43.

60

F3563

Дозволено цензурою. — Рига, 13 января 1904 г.

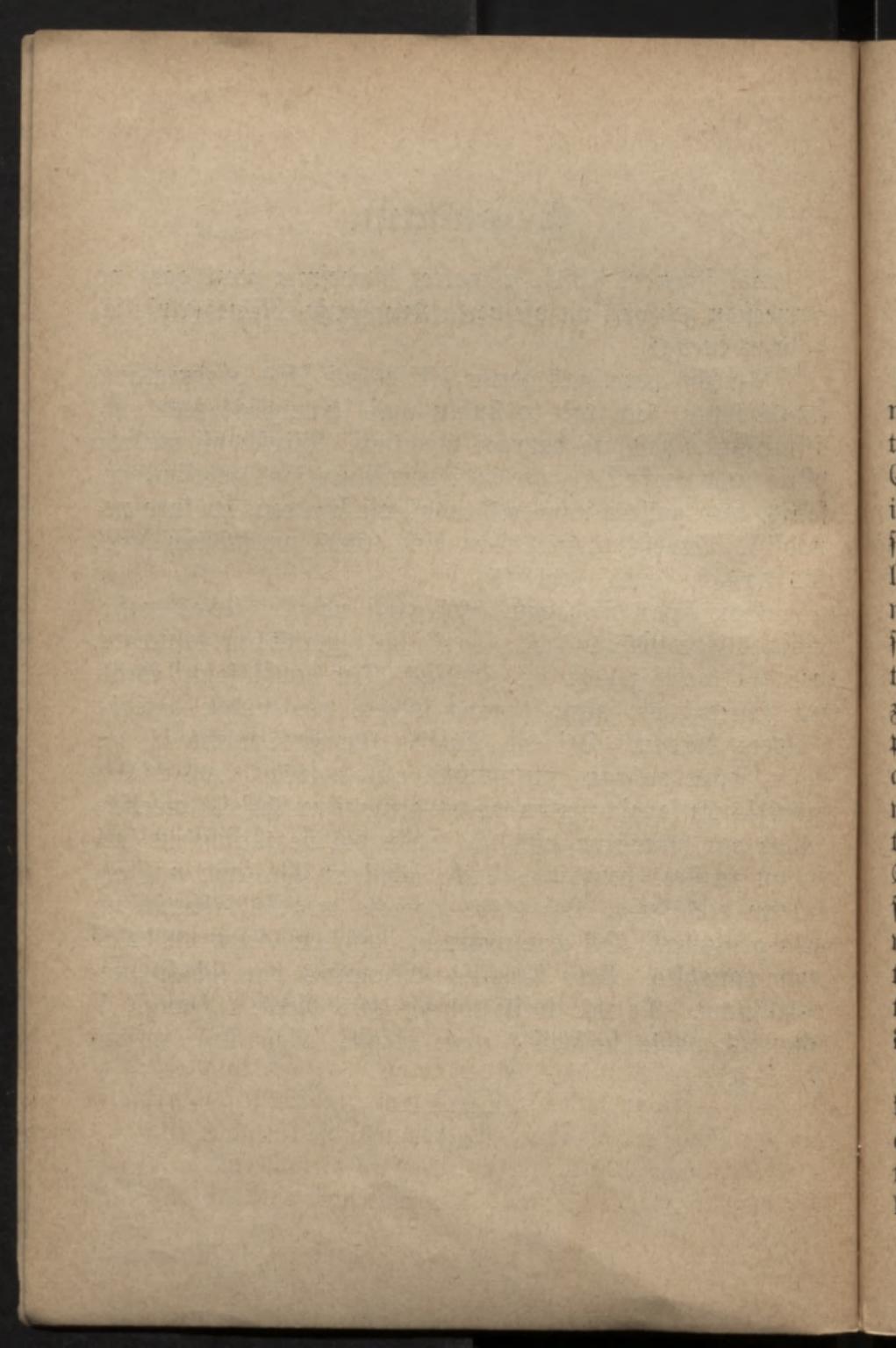

Gewadam.

25. janvari 1904. g. paleek diwdesmit peezi gadi no latweeschhu zenjona un dsejneeka krogsemju Mitus (Ausaska) nahwes deenas.

Ar jcho peeminas deenu satrighth ari jchis grahmatinas ijsnahkshana. Lai tad ta buhtu mass pateizibas jeads ne-aismirstamà zenjona dahrgai peeminai. Winsch bij wahrda pilna sinà au se kli s pee muhsu rakstneezibas debesim, au- fellsis, kura gaisma naw wehl nodsisusi schodeen, un kura ne-nodsisis, kamehr latweescheem buhs tuws un mihsch wihs, kas dailsch, jauks, latwiisks.

Gan jhee diwdesmit peezi gadi nefuschi leelas pahrmainaas latweeschhu dsihwè. Dauds kas panahkts un jaaneegts, pehz ka toreis zentas un zihnijas. Bet dauds jauni ideali un zenteeni no jauna parahdiju jhees pee muhsu garigas dsihwes debesim. Lai tad Ausaska peemina mums ir par kihlu, turet dahrgas un jvehtas tas mantas, deht kuram zihnijas un karoja muhsu pirmee zenjoni un Ausaska preeksch-sihme par paaskubinajumu, ar tahdu pat neatlaishamu kar-stumu zenstees pehz sawa laika labakeem idealeem un zeh-lakeem mehrkeem. Lai muhs nebeedè mehrka tahlums un zela gruhtibas. Bes gruhtibam un upureem nekad un nekas naw panahkts. Pats Ausaklis jhee mums par labalo pee-rahdijumu. Ne par welti winsch pats dseed: „Raugi! if schautas wahts brihwib's osoli dihgst! (Sal. Aus. rafstus 51. I. p.)

I. **Aufekla laikmeta latweeschu zenteeni.**

Spirgtas wehjmas latweeschu garigā dījhvē pluhda pa muhsu dīsimteni gadus trihsdejsmit, tschetrdejsmit atpakał. Notifikasi, kas notezejusjchā gadu ūimtena widū norisjinajās Wakar-Eiropā, nepalika bēj ūawa atbalša ari Kreewijā. Un jo ilgaks laiks pagahja, kamehr ūchis atbalss ūche atskaneja, jo ūkanaki un ūpehzigaki tas atbalsojās. Kreewu ūemneeku brihw-laišchana, ūwarigi pahrgrosijumi prejēs likumōs atklahtam wahrdami par labu, leelās teeju reformas — tās bij, tā ūakot, tās realās formas, kurās iħstenibā ūchis atbalss eetehrpās. Saprotams, ka ari uſ latweeschu garigo dījhvi un zenteeneem ūhee leelee notifikasi newareja palikt bēj eejsaida, paeet ūezen. Gan Widsemē un Kurszemē dīsimtbuhschana bij atzelta dauds agrafi (1818. un 1817. g. g.), tomehr latweeschu wijspahrigā dījhvē lihds pat ūeschdejsmiteem gadeem bij notikuščas īoti maſ pahrmainu. Un tas weegli ūaprotams. Skolu gandrihs wehl nebij ka nemaſ. Latweescheem nebij ūemes, nebij ihpashuma, nebij turibas. Dīsimtbuhschanas weetā bij nahkuščas klauschas. Tee paſchi wehjchi — tikai zitā fulitē. Un kas tas wiſbehdigakais — latweescheem truhka apšinas, truhka ūeenibas pret ūawu tautu, kahrtu, dīsimumu.

Wijs ūchis mantas nu wajadjeja gahdat latweescheem, kas gribuja strahdat un ūenstees winu labā. Un to redsam ari pateesibā. Kriſchjahnis Waldemars (dī. 15. now. 1825. g. miris 25. now. 1891. g.) ir weens no pirmajeem, leelajeem latweeschu ūenzoneem, kas ar praweeshcha balsi uſſauz lat-

weescheem — „Tām ween preeki gawilē wišā plāšchā pa-
ſaulē, kas ar prahtu dedsigu, dſenas eekraht gudribu,” —
jo gudriba ir wiſu mantu atſlehga. Gudrs zilweks nenoleegs
ſawus wezačus, ſawu kahrtu, ſamu tautu, gudrs zilweks wiſur
un arveen ſinās uſturet ſawu zilweka apſinu un zeenu.
Lai ſawas domas iſplatitu laudis, Waldemars iſdod ſewiſchku
laikraſtu: „Peterburgas Awiſes”, kuras wed ſihru zihnu ar
tām aprindām, kas latveeſchuſ grib muhiſchigi noturet behrnu
autōs. Tatschu pehz apm. triju gadu dſihwas un roſigas
darbibas ſhim laikraſtam, ahreji no ſaveem pretineekeem
uſwaretam, jaapkluſt. Bet — tas bij tikai ahreji. To garu,
kas ar Waldemaru un wina domu beedreem zihnijs, ne-
wareja uſwaret, tas bij neuſwarams. „Uſ preefchū, brahki,
naigi, naigi, mums peeder nahkamajee laiki”, dſidrajā tautas
pamoſchanās rihtā dſeedaja pawaſara zihrulis. Mu m ſ ſee-
der nahkamiba — ta bij tiziba un ta uſwareja. Blakus
Waldemaram wina zenteenus un domas aifſtahweja Kriſt-
jahns Barons, Beesbahrdis (dī. 26. nov. 1806, mir. 31.
aug. 1886), Juris Allunans (dī. 30. martā 1832, miris
6. apr. 1864. g.), Andrejs Spahgis un ziti. To ko Spahgis
par paſchijsglihtoſchanos reiſ ſazijis uſ Kurjemes ſkolotajeem,
wehl ſcho baltu deenu war ſazit uſ wiſeem: „Mehs labi
ſinam, ka juhs ar ſawām eemantotām ſināſchanām tik loti
ar meeru eſat, ka wairs nekahrojat pehz labakas gaijmas.
Juhs maldatees. Ja ju h̄ ſ negribat uſ preefchū
z en ſ t e e ſ, tad rahpsatees atſchgarniſki, un daſchu no jums
mehs eſam manijuschi, kas ihſā laikā ſtipri atpakaſ rahpees,
beſ ka tas pa preefchū tahlu buhtu bijis aiftizis. Deri-
gas grahmataſ laſot teek brihn iſchki gi uſ
preefchū. Juhs warat arveen 6—8 maſā laſiſchanas
pulzinā beedrotees; upurejat ifgadus 3—5 rubli preefch
grahmatām, un kats dabū par ſaveem 3—5 rubleem
grahmatas laſit, kas 30—35 rublus mafkas. Ja nu wairak
tahdu pulzinu zelas, un weens pulzinſh otram ſawas grah-

matas lajishchanai tapina, tad ari ar mašumu war daudž panaht. Bet arween jacewehro tas, kahdas grahmatas derigas, tad luhdsat no teem padomu, kas paſchi zenschanos pehz gara gaišmas zeena; zitadi eeeſat nezelā. Slīkti, kad nekustas no weetas, bet wiſſlīktaki ir, kad juhs eemuſinajatees, waj laujatees eemuſinatees, ka jau deeſgan protat, ka jau pilnigi wihi eiſat, ka wairs pehz labakas atſihšanas jums naw jazenschaſ. Sina ſchana un tikumiba ir tee wajadſigakee pamati katrai walſtij, katraſ tautas, katra zilweka labflahſchanai. Tik pateeſibu atſihſtot, mehs eemantojam tikumibu. Bet kas pateeſiba ir un kas naw pateeſiba — par to war domat weens ſchā, otrs tā! Tapehz mumſ jazenschaſ eeguht taiſnibu. Uſ ſirdi eet zelſch za ur galwu. Tā tad nepeekujuſchi krahjat ſew ſinashanas un gaiſmojat tautu. Septimus gadu ſimtenus ta jau gulejuſi; tapehz zela-teeſ un modinajat gu loſchuſ! Luhkojat uſ teem wahzu goda wihereem, kuri tikdauds preeſch muhiſu tumſā grahbſtoſchās tautas puhlejuſchees un wehl puhlejas; nemat toſ par preeſchſihmi! Juhs, kas juhs no tautas zehluſchees, tautas faulſ un tautas meeja, juhs gribat gulet? Jau laikſ, tadehļ ūklatees!” —

Tā tad gara gaiſma, karſta tehwijas miheſtiba, ſawas tautas modinashana no gadu ſimtenu ilgā garigā meega, tee ir toreiſejo latweeſchu labako dehlu zenteeni un mehrki. Bet lai iſplatitu laudis ſinamas domas un zenteenus, tam no luhtam wiſlabaki kalpo drukats wahrds, grahmatas, ihpaſchi laikrakſti. Pehz „Peterburgas Awiſchu“ apſtahſchanas nu ſchahds laikrakſts, ap kuru pulzejās iſglihtotakee, ſpirgtakee latweeſchu dehli, bij „Baltijas Wehſtneſis“, kas no ſahkuma (1869) iſnahza kā nedelas laikrakſts, bet wehlač pahrwehrtas par deenās awiſi. Scho laikrakſtu wadija un iſdewa Bernhards Dihrikis. Gan wiſch pats nebij nekahds leels rakſneeks, bet apdahwinats aſprahtigu garu, omuligām, laip-

nām satikmes formām, jautru peemihlibu, apbrihnojamu notureschanos, karstōs strihdus jautajumōs neaiseet par dauds tahu, winch wairak nekā zits bij aiginats un iſredsets par eewehrojama latweeschu laikraksta waditaju un jauno latweeschu, jeb „jaunlatweeschu”, kā winus toreis dehweja, pulzinataju. Zihnas, kas „Peterburgas Alvisēs” bij eesahktas ar latweeschu pretineekeem, sche tika no jauna ussahktas un tahlač westas. Gan ari sche nepalika bej upureem. Bet „bej kreetna zihniņa naw laime gaidama. Un kad kahds augsts mehrkis eekarojams karstā zihnā, kas tad tikdauds behdā”, kad schur tur, zihnitaju rindās, rodas robs.

No teem wihereem, kas toreis pulzejās ap „Baltijas Wehstneji” ar Bernhardu Dihriki preekhgala (dīsim. 11. janv. 1831, mir. jun. 1892), lai minam, bej Waldemara, wehl tahdus wihrus kā Frizi Brihwsemneetu, Kronvalda Ati, Kaudsischus, Wairaidoschu Sanderi, J. Kļavinni, Kričjahni Kalnini, Andreju Pumpuru un dauds zitus. Tee bij, tā ūkot, latweeschu tautisko zenteenu apšinigee nobinataji un scho zenteenu iſkopeji. Kahdus schos zentee-
mis ūaprata un domaja toreisejee zensoni, redsejām jau no kahda iſraksta no Spahga raksteem. Paſkaidrojim sche wehl dascheem peemehreem scho zenteenu ūodolu.

Tā weens no scheem karstakajeem zensoneem, Frizis Brihwsemneefs, rakstidams par J. S. Aksakovu (Sal. Fr. Brihwj. rakstu „Austrumā”, 1886. g.) un usskaitidams ūchi freewu tautiskā laikmeta zensona garigās ihpaschibas, peemin ari J. S. Aksakova dīlo, ūirsnigo tautas mihleſtibū. „Bet kā gan Aksakovs mihleja ūawu tautu? Ir „tautas mihletajs,” kas mihl ne tik dauds tahu ūawu tautu, kahda ta pateesibā iraid, bet wišwairak tik tahu, kahdu tee to eedomajuschees, kahdu tee gribetu, lai wina buhtu, — kas mihl ne tik dauds tautu, bet wairak tik ūawas paſchu domas ... Aksakovs wiſmaſak pee tahdeem peedereja. Aksakovs mihleja ūawu tautu wiſas winas i hstenās

pateesi gās i h p a s h i b a s, wišā winas pagahtnē, tagadnē un nahkotnē. No ſchahdas tautas miheſtibas awota, kā mums leekas, waſigi iſpluhſt, ſaprotami ſkaidrojas wiſas Alhakowa wiſpahrigās domas, wiſi wina tautifkee darbi."

Aprahdijis, kā freewu tautiſkā laikmeta zensoni, jeb tā dehwetee „ſlawofili,” ar apgehrbu, walodu un wiſu dſihwes fahrtibu zentuschees tuvotees weenfahrſhai tautai, Brihwemneeks tahlač ſaka: „Bet daudī wairak, nekā ahričā, meefigā iſtureſchanās, tas pats pateesi tautiſkais Alhakows redſams ſawā garigā darbibā. Sche tas bij ſawā ihſtenā gaſā, ſawās ihſtenās mahjās. Gara darbibu zilweks rahda zilwekeem wiſupirms un wiſwairak zaur ſawu walodu. Mehſ jau pirmit minejām, ka pirmee freewu tautiſku zenteenu modinataji un ſtiprinataji nehmās zelt zeenā godā ſawu tautas walodu. Schis muhſchigi ſwarigs darbs nu naw iſdewees tik leeliſki un tik ſekmigi gandrihi neweenam freevam, kā J. Alhakowam. Sawu tautas walodu ſchis ſlawenais tauteetis bij apkampis ſawā jarā, tā ſakot, wiſeem ſeedeem, wiſām ſaknēm, — wiſā kuplumā un ſawadibā. Un tas deeſgan ſaprotams. Kas dſili, ſirſnigi mihl ſawu tautu, tas dſili un ſirſnigi mihl ari to walodu, kō tauta runā, tas, zif ween ſpehdamſ, puħlas to noklauſitees no tautas mutes, un zenſchas pats domat un tautai rafſtit un runat ne kā ſweschneeks, bet kā ſawejs, kā ihſteneeks, — tautiſki un jaufi, — kā pati tauta domā un runā ſawōs labakōs brihſhōs un ſawās labakās galivās. Ja nu tahds tautas mihtotajs ir zilweks leeleeem gara ſpehkeem, tad, ſinams, ar laiku wina mutes un rakſta wahrdi paleek jo warens. Schis wahrdi ſpehj kufitinat neſkaitamas ſtihgās tautas garā un ſirdi, ſpehj nepahrſpehjami aifgrahbt wiſu tautu, ſpehj tai liſt mihlet un nihdet, ſmeetees un raudat, ſpehj ſazelt debeſchķigu preeku un elles ſchaufchalas.”

Ar tahdu juhſmu, ar tahdu dſili eelscheju ſpehku runā Dr. Brihwemneeks, kad tas ſpreesch par miheſtibu uſ ſawas

tautas walodu. Tautas walodas mihlestiba ir weens no stuhra akmineem tautisko zenteenu ehkas pamata.

Paklaužišimees, ko ūka wehl ūahds no latveeschu tau-tiſķa laikmeta leelajeem zenfoneem — karstais tehvijas mih-lotajs un eewehrojamais latveeschu walodas ūkaidrotajās — Kronvalda Atis (dīm. 3. aprīlī 1837, mir. 5. febr. 1874. g.): „Un tatkhu, zilweksam buhs mihlet ūihds paſchai nah-wei, tam nebuhs nekad rīmt mihleschanā, nedī muhſcham ūchirtees no ūawas mihlestibas. To neſpehj neweens lops, jo tas drihſi peemirſt, un neweens lopīks zilweks, jo tāh-dam tikai baudiſchana patihk. Tadehł tewim, ak zilweks, irāid tehvjeme, ūchi ūwehtā ūeme, ūchi mihlotā ūeme, us kuru tawa ilgoſchanās zerē un zenſchas. Kur Deewa ūaule tewim pirm-reis atspihdeja, kur debejs ūwaigjnes tewim wiſpirmak at-spulgoja, kur debejs ūibini tew wiſpirmak wina wiſspehzibu parahdija, un wina wehtraſ tewim, ūwehtās iſbailēs ai-ſgrahbtam, zaur dwehſeli ūchalza: tas ir tawa mihlestiba, tur ir tawa tehvjeme.

Kur pirmā zilwezigā azs wirs tawa ūchuhpuļa nolee-zās, kur tawa mahte tewi wiſpirmak ūawā ūlehpī ūoloja, kur taws tehvus tewim gudribas un tizibas mahzibas tawā ūirdi eerakſtija: tur ir tawa mihlestiba, tur ir tawa tehv-jeme. Un lai tur buhtu plikas poſta ūlntis waj tuhchā ūalas, lai tur mahjotu ar tewi ūopā nabadsiba un raiſes, behdas: — tew buhs ūcho ūemi muhſcham mihlu turet, jo tu eſi zilweks un tew nebuhs to aiſmirſt, bet ūawā ūirdi paturet. Brihwiba ari naw nekahds tuhchā ūapnis, nedī poſta mahns, bet tanī ūalo tawa droſchiba, taws lepmums un ta ūkaidra ūeeziba, ka tu eſi no debejs ūiltiſ. Tur ir brihwiba, kur tu drihſti dsihwot, ka tawai ūtiprai ūirdij patihk... kur tewi tas aplaimo, kas jau tawus tehvui tehvus aplaimoja... ūchahda tehvui ūeme un ūchahda brihwiba ir tas wiſweh-takais dahrgums wirs ūemes, ta ir rota, kam par ūodolu eekšā besgaliga tiziba, ta wiſfreetnačā manta, kas ween

zilwekam wirs semes peeder, ko ween wiñsch kahro eeguh-
tees. Tad nu zelees jel, kreetno latweet! luhds Deewu ik
deenas, lai wiñsch peepilda tawu sirdi ar spehku, lai wiñsch
eededsina tawâ sirdi uštizibas un duhščibas leešmas. Tev
nebuhs nekahdu mihlestibu turet par svehtaku, nekà tehiv-
semes mihlestibu, nekahdu preeku par saldaku, nekà brih-
wibas preeku, lai tu spehtu atkal eeguht to, ko nemahzneki
tevim iskrahpuschi, un nopolnitees to, ko nelgas aiskawe-
juschi.“ (Nodrukats „Balt. Wehſtn.“ 25 gadu jubilejas grah-
matā, 41. l. puſē.)

Tà tad nu tautas waloda, tehwija, brihwiba, mihlestiba,
tautiba, bij tee ideali, kuri eededsinaja pirmo tautas zen-
fonu sirdis. Gan wehlaſ ſchee ideali iſwehrtas par tuhſcheem,
nenosihmigeem wahrdeem, bet pirmee zenfoni nebij pee tam
wainigi. Toreiſ aif ſcheem wahrdeem ſlehpas dſiſch, augſts
ſaturs, ſaturs, kas wehl muhſu deenâs naw ſaudejis un
nervaſ ſaudet ſawu nosihmi, famehr zilweks grib ar teefibu
nest ihſta zilweka wahrdū. Toreiſ, kud ſchee wahrdi muhſu
dſimtenē ſkaneja kà jauns ewangelijums, iſglijotu latwee-
ſchu bij maſ. Kas ween pazechla ſawu galwu, tas faunejās
ſawas tautibas, ſawu latweeſchu wezaku, un lihda wahzu
ahdā. Praktiſkā dſiſhwē, kas gribеja palikt ſawai tautai uſ-
tizigi, gruhti teem bij tift uſ augſchu. „Beſ tehwijas un
tautas teefibam, beſ mantas un pahrtikas, ja, daudsreij beſ¹
weetas un maiſes, teem bij jaſlihſt apkahrt. Wifas durwiſ
teem aifſlehdſas, pee dſiſhwes weetam un amateem tee ne-
tiſka peelaisti“, — ſaka Pumpurs, kas pats uſ ſawas muguras
loti labi iſbaudijis ſcho wahrdū ruhgto pateeſibu. Bet to-
mehr: (ſkat. „Balt. Wehſtn.“ peem. gr. 47. l. p.)

Tad tu buhtu, tehwu ſeme, kà es luhdsu naft' un deen',
Leela, branga, juhras pehrle, paſaul's paradiſes dahrſs:
Tad gan lepnaki es tevi ſwezinatu, ſlawetu,
Bet waj tevi karſtaſ mi hlet, nekà ſchodeen, waretu?

At tu, dahrgā tehvu īeme, waſchās, wahtīs taveji,
Wehl jo wairak mihlē tevi un tew mihlēs muhschigi.
It kā pelikana behrni mihlestib' ar aſinim
Gesihsch, kas tai tek no fruhtim, tā mehs to eesihduſchi." "Schahdeem zenteeneem latveeſchu garigā dſihwē waldot,
nu dſihwoja un darbojās Auſeklis.

II. Auſeklis mahjās un ſkolās.

Auſeklis, iħtais wahrds Krogsemju Mikus, d̄simis 1850. g. 6. septembrī, Alojas draudjē, Ungurpils Sihpolōs. Sche weentulajā, kluſajā lauku dſihwē gan maſ manija no ta gariga moſchuma un roſiguma, kas torejš waldija latveeſchu garigā dſihwē, tomehr — daſħas atſkanas atnahza ari lihd̄ ſchejeenei un atbalhojās. Notezejuschà gadu ſimtena pirmajā zeturkñi Auſekla wezaki, Jekabs un Anna Krogsemji nomā Sihpolu zeematu. Aramas ſemes, protams, loti maſ. Viſapkahrt meſchi, ſweednaji, lihdumi, ſlapjas plawas, ga- nibas. Sche latweetis peeſeenas pee melnās ſemes mah- mulinas ar ſawu ſirdi, ar ſawu dedſibu un uſtizibu. Tai peeder wijsas wina domas un zenteeni, wiſi wina labafee muhscha gadi. Nad 1860. g. mahjas eepehrk par d̄ſimtu, tad zirwiſ, lahpsta un orkl̄s pahriwehrſch lihdumus augligōs tihrumōs. Tas ir karſch, zihna, ko latweetis ſche wed ar pirmatnes dabu, bet zilweks ſche paleek uſwaretajs. Pirmatnes druhmā gahrſchas ifredje paleek jau maſuleet idil- liſka, romantiſka. Ap mahjām kā ſudraba bante, lihtſchu lotſchu wijsas maſa upite, behrju birſtalā ſeedoni bes mi- teſchanās pogo laſtigala, tumſchajā preedulajā, kas rehgojas aif kuhpoſchās ruđu druwas, kuhko dſeguſe. Schini kluſajā lauku weentulibā nu maſais Mikus pawada ſawus pirmos behrnibas gadus. Kascholu Dahwiſ (deemschehl weenigais un labakais Auſekla biografs) Auſekla behrnibas gadus tehlo tā: „Ja tagad Sihpoli, aif ſawu tihrumu platibas, peefkai-

tami leelafeem zeemateem, tad muhsu dsejneeka behrna ga-
dōs meschi wehl ūneegusches lihds paſchām zeemata ehkām
un tihrumēem nebijis wairak par weenu treſcho dalu no
tagadejās platibās. Sche nu muhsu dsejneeks nodſihvoja
ſawus pirmos dsihwes gadus, wairak weenatnē, nekā ar
ziteem behrneem, wairak klejodams gar maſo ſtrautinu un
pa tuwejām birſēm, nekā kawejotees zitu behrnu pulfā.
Winſch pats man 1876. g. waſarā rahdijs wairak laukumus
birſtalās, kur winſch zitkahrt weſelām ſtundām, maurinā at-
gahſees, eſot klauſijees putnu dſeejmās, laju drebeſchanā,
mejcha ſchalkſchanā, un teiza, ka ſchis ſkanas winam aufis
ſkanejuſchās itkā brihniſchki ſtabfti.

Muhsu Mikus wezaki ir kluſi, darbigi laudis, kas no
agra rihta lihds wehlaſ wakaram ſtrahdā un gahdā par
deenischkām wajadsibām, kam maſee walas brihſchi ir tikai
atpuhtai un waloda tikai tadehſt, lai waretu weens otram
ſawas wajadsibas iſteilt. Schi maſruniba, meeriga ruhpe-
ſchanās bei pahrafkas ſteigſchanās un apkahrtneſ kluſums
manim krita azis, kad 1876. g. waſarā lihds ar Miku no-
brauzām Sihpolōs no Peterpils, kur nemeera drudsis, daudſ-
plahpiga runiba, leelpilſehtas trokniſ un ſinkahriba katru
frata. Lai gan weſelu gadu wezaki dehla nebij redſejuſchi,
lai gan preeks par dehla atbraukumu teem bij azis laſamis,
bet ſchis preeks neisrahdijs nekahdās garās walodās, drihi
tee atkal gahja katrs ſawā deenischkā darbā, atſtahdami muhs
abus weenus paſchus, tikai reiſu reiſām atkal pee mumis pee-
nahdami, noklaufidamees muhsu ſarunas, reſchi kahdu jau-
tajumu iſteikdami. Grahmatu winam mahzija pate mahte
un, gadōs nahtuſchu, winu nodewa Alojas un wehlaſ Diklu
draudſes ſkolā. Redſedami, ka Mikum „wehriga galwa“, un
„laba bals“, un prahts neneſas uj lauku darbeam, wezaki
to apnehmās iſſkolot par „ſkolmeiſtaru“, jo wezakam deh-
lam Martinam, ka ſkolotajam Eekſch-Kreevijā, klahjās labi
un par „gimnaſiju“ un „ſtudeereſchanu“ toreiſ maſ wehl

šo sinaja un iwezāku rožiba to ari nebuhtu pašpehjuši. Lai nu eetiku „Zimses seminarā”, kā Walkas draudzes skolotaju seminaru ūsuza, tad Mīku ūhtija 1867. g. uš Ēhrgleem pee Tehrauda „ušmahzitees.”

Masā Mīkus dīshwi Ēhrglu skolā apraksta winas skolas beedrs, — tagadejais mūzikas profesors Harkowā, — Jurjanu Andrejs. „Lai gan ākrogsems mihleja weentulibū un dabas jaukumus, kas Ēhrglōs bagatigi peemita, tad tomehr winsch ari labprahrt ar mums masinajeem jojoja. Tā ka winam bij leeli, sprogaini mati un dīsilas azis, kas itkā atgahdinaja auna galwu, tad mehs winu eehauzām par „aunu”, par šo winsch nebuht nekaunojās, bet labprahrt ūpheleja auna lomu, muhs ar ūsu galwu badidams. Bet kād mehs winam par dauds nelikām meera, tad winsch ahtri ūdušmojās un muhs labi kreetni „misoja”. Toreiš un preefsch teem gadeem winsch ūpheleja itin labi klaweeres, un, warbuht, tas mani pamudinaja ari ušzihtigaki klaweeres ūphlet. Toreisejam skolotajam Tehraudam ūviščki patika wina „domu raksti”, kurōs winsch isteiza domas, šo tikai leels zlweks wareja išteilt.

Bahri reižes, pa ūhehtku laiku, winsch apmekleja manu tehru, un treeza par nopeetnām leetām, kas man wehl nebij ūprotamas.”

No Ēhrglu skolas Aušeklis pahreet uš Zimses skolotaju seminaru Walkā, kurā winsch mahzijās trihs gadus, no 1868. g. augusta m. līhds 1871. g. junija mehnešim. Par Aušekla seminarista gadeem mās sinams plāschakai publikai. Man ūchkeetas, ka pee Aušekla rakstura iškopīchanaš un ušskatu nodibināchanas seminarā dīshwei loti leeli nopolni. Tas ir kahds ūavads, mums, jaunakai paaudsei, lahga ne-ūprotams gars, kuresh mums pateescham jaapbrihno, šo Zimses seminars prata eepotet ūsweem audsešneem. Dīshwibas preeku, zensibū uš darbu, bet, par ūsām leetām mihestibū uš ūsu tautu tas bagatigi derva līhds. Ne par welti

pats Zimse ūka par ūweem mehrkeem: „Mehs gribam weenfahrſchi tikai ūwai latweeschu tautai falpot. Falpot gribam, ne waldit... Scho ideju, scho gribu luhkojis ūtrs... ūjehgt un peesawinatees, lai preefch tās ūwu muhſchu waretu dſihvot un mirt, zenstees un degt un to darbōs parahdit.“ Waj atkal zitā weetā: „Mododat ūwai ūkolai labu leezibu ar to, ka ūtrahdajat winas garā, — ka aīs mihleſtibas falpojat ūwai tautai.“ Schahdas audſinataja puhles un ſirdſſpehks tad ari newareja palift beſ ſekmēm un ihpaſchi pee tahda audſekna, kas bij apdahwinats gaſchu prahru un wehriku galwu. Ihpaſchi daudī Krogſems nodewās ūminarā lajiſchanai, „beeschi ween, — ūka ūkſchoku Dahvis, ari Zimſes ūminara audſeknis, — mahzibas ūtundu laikā winu ūkſolotaji notwehra pee ūahda weza latweeschu rakſtneeka lajiſchanas. Domajams ir, ka jau ūchinī laikā winsh buhs djejojis, ka to ari mahzitajs Ullmans wehlaeem ūminara mahzkleem teizis, kaut gan Auſeklis ūwus mehginajumus neweenam nerahdijis.“

Ar to beidjsas Auſekla ūkolas, bet ne mahzibas gadi. Ne ūnams diploms bij Auſekla mehrkis, bet iſglihtiba, ūnatnu peesawinaschanas, darbs. Bet naw robeschu, lihds ūkurai ūahds zilweks tizis, waretu ūzit: „Nu es eſmu deesgan iſglihtojees, nu man wairs naw to mahzitees.“ Un kas ta ūka, waj ūwā eepuhtibā domajās wiſu ūnat, tas ir ūells, lehdtabis zilweks. Namehr zilweks dſihwo, tikmehr ūnam ūaiſglihtojas, jamahzas. Ja, beeschi tikai pehz ūkolas ga-deem ūahkas zilweka ihſta iſglihtiba. ūkola nereti tikai dod wajadſigas pirmsūnaschanas, beſ ūkram zilweks neſpehj tahlač iſglihtotees, dod, ta ūkot, tikai pamatus, uſ ūkureem zilwekam paſcham jazel ūwa iſglihtibas ehka. Schahdu ne-nogurſtoſchu zenschanas, arween iſglihtotees un papildinates, redsam ari pee Auſekla. Kā ūina rakſti leezina, Auſeklis neween labi paſinis toreis ūwas tautas rakſtneezibu, bet ari ūitu tautu, ūwiſchki wahzu. Un tas pareiſi — kas

zitus grib mahzit, tam paſčham jamahzas. Gan nereti gruhti dſihwes apſtahkli un fuhrs maiſes darbs kawē paſchiſglijh- toſchanos un mahzibu, tomehr, kam ſirds par tahdām lee- tam degs, tas arween atradis iſto laiku un weetu, kā un kād tikt pee brihniſchlikām gara un dailes mantām.

III. Aufeklis tahtakā dſihwē.

Beidsiſ seminaru un tā eeguwis wiſnepeezeſchamakās ſinachanas un lihdſekli, ikdeenas maiſi pelnit, Aufeklis wiſ- pirms dabun paſihga ſkolotaja weetu Jaun-Peebalgas draudſes ſkolā pee ſkolotaja P. Ulpes. Bet ſche wiſch strahdā tikai paſhriſ mehneshus. Jau dſihwē pirmos ſoluſ ſperot, Aufekla paſhreeziba un uſſkati teek ruhditi zeeschanu un ſahpju uguni. Paſiſtami ſche rakſturo Aufekli kā kluſu, kaut gan karſtas dabas zilweku, kas lihds ſinamām robeſchām gan ſaturaſ, bet ja aifkūtina leetas, par ko deg wina dweh- ſele, tad par ſewi dauds nebehdā. Kas bijis iħſti Aufekla atſtaħħanās eemeſlis no Jaun-Peebalgas, taifni naw pee- rahdams, un laikam dokumentarifki to ari nekad newarēs peeraħdit. Bet eeweħrojot, zif leels ſwars tolaik bij ga- riðsneekeem laukſtolās, jadomā, kā taħda ſadurſme ar wee- tejo mahzitaju buhs Aufekli ſpeeduſi kertees pee zela ſpeċka. Dſejneeks turejās stipri pee ſawas paſhreezibas, nepaħrdewa to nekad par leħtſchu wirumu. Ne par welti (ſal. Aufekla rakſti, 1. data, 92. l. p.) Aufeklis pats jau bij mahzjees: „Briħws weħlees tu buht, un fuħdsees dušmigs ikdeenas, ka par warmaħkeem briħwibas waras tew truhkt? Mah- zees pažeestees, draugſ! un ſpiħte ſahpem un nahwei, un pat Olimpa deewiſ nejuſtos briħwaks kā tu.“ Bet tomehr ſahpes nepašeek beſ ruhgħtuma. No weħtrām, kuras tolaik ploſijsas dſejneeka kruhtis, dasħas ſkanas iſlausas ari u ħahru. Ruhgtums iſſkan ari no taħda toreiſ „Baltijas Weħstnejha“ satiriskā nodakā nodrukata Aufekla gabalina, kura bismannu

wezakais, „taī draudsē, kur tee ūptini maleneeschi nogrima Gaujā, meklē bīzmanu walsts pabalstam derigu ūthra akmini.“

Tā! duhschigi uſ preefchū! Lai ari saltais dsihwes wehjīch pa reisei birdina ašaras no azim. Igi tomehr Auſeklis nepalika bes weetas. 1872. g. ūahkumā wiſch strahdaja par palihga ūkolotaju Zehsu draudsē ūkolā pee ūkolotaja Seebodes. Bet ūche wīs gahja pa daudī ūauſi, formeli, wahzīki, lai juhsmu dzejneeks tahdōs darba apstahkłos buhtu jutees daudī maſ apmeerinats. Te nebij neweena zilveka, kas buhtu warejis eefkatitees Auſekla ūrds dſikumōs un ūaprast wīna gara dahwanas. Nokalpojis ūche weenu puſgadu, Auſeklis aui ūahjas un pirms 1872./1873. mahzibas gada ūahksha- nās dodas uſ Leelwahrdi. Ūche wiſch dabun weetu pee Leelwahrdes draudsē ūkolotaja Neulanda. Pats Neulands tā ūaprakta ūawus eefpaidus no Auſekla: „1872. g. julija ūahkumā eenahza pee manis jauneklis, zela ūomu mu- gurā, pehz uſſkata par amatneeku ūelotaju turams. Lat- wiſki apſweizinajees, jebſchu preefch ūeschpadſmit gadeen pee ūkolotajeem ta wehl bij neparasta leeta, Krogsemis teizās tehwiju apzelojot un tadehl ari Leelwahrde atnahzis. Kahdu ūtundu ūopā bijuſcheem, wīnu jau daudīmaſ ar Leelwahrdi un leelwahrdeefcheem biju eepaſihſtinajis, par peemeahu, ka ūche wehl dsihwō tautas behrni, kureis kultura maſ wehl aif- tikusi, kam wehl ūentehwu apgehrbs mugurā, ūentſchu rotas jaunawām uſ galwas un pee ūruhtim, ūentſchu paradumi ūristibās, ūahſās un behrēs, tautas dseeſmas iſweenai dsihwes ūustehchanai, mihleſtibai waj ūodam, ūelſchanai waj godam, un t. pr. Kad wehl tai paſchā deenā winam iſteizu, ka palihga ūkolotaju mekleju, tad wiſch man roku ūatwehra un teiza: „Nowehlat man to preeku ar jums ūopā tautas druvā ūrahdat.“ Neulands nu peenehma Auſekli ūew par palihgu. Pee wīna amatā N. dzejneeku ūakſturo tā: „Skola Krogsemis ūrahdaja jautri un ar ūekmi, zaur ūo ihsā ūaikā

eemantoja školemu mihleſtibu un uſtizibu. Waſas brih-
ſchōs wiſch ſtrahdaja ar apbrihnojamu iſtu-
ribu pee paſchiſglihtibas, ſtudeja Wahzu flafikus
(kā fauz flavenos, nodibinatu ſlawu rafſneekus) Geti, Heini,
Schilleru un Safira ſatirifkos dſejolus, un kurus atrada
latweeſcheem daudſmas derigus, toſ tuhlit pahrtulkoja."

Neilgais darba laikmets Leelwahrde peeder pee ſvari-
gaſajeem Auſekla muhſchā. Ne par welti Auſeklis ſche bij
nahziš ſchurp, lai ſmeltoſ mantas no tautas gara mantu
bagateem krahjumeem, teikām, tautas dſeeſmām, paſakām.
Tās wiſch uſzihtigi krahja no ſaweem ſkoleneem un tei-
zejām. Wehlu waſarōs, kad tee guleja un ſtahtija paſakas,
wiſch kluſi ſehdeja uſ guſtinās malas, wehrodañs katri
wahrdu, katri tautiſku iſteikumu, walodas formu, walodas
gleſnas un ſtahtitaju. Tā noſlauſhotees un nogremdejotees
tautas gara mantu paſaulē, nereti nodſedaja puſnafti gaili.
Peelipa ari paſcheem ſkoleneem no ſawa ſkolotaja preeks uſ
tautas gara mantu uſrakſtiſchanu. Tahdā zelā Auſeklim
drihſ bij bagata tautas dſeeſmu wahzele, — „wairak, nekā
Salamanam bijis“, — kā wiſch pats ſaka.

Lihds ar laudim un labakeem darba apſtahlkleem, Au-
ſekli ſche ſaiftija ari krahſchnā dſimtenes daba. Krogſemja
mihlača weetina Leelwahrde bija ſeemā — wina darba
iſtaba, — waſarā — ſkolas dahrſa lapene, Leelwahrdes pils
dahrſa krahſchnās pils drupas, turpat tſhalojoſchā Rum-
benes upite, Raibalala, ar ſawu romantifko dſirnu eſerimu.
Te radās eefpaidi un pirmtehli ari dſejneeka dſejām. Tahds
dſejols peem. „Deewoſolu trijotne.“

Kur Raibalina glauſchas Pee wezās Daugawas,

Tur laimas laikōs ſehla Trihſ deewu oſoli.

Tee kuplos ſarus plehta No kalna eelejā,

Un ſwehtais debess kluſums ſche notač mahjoja.

Tur neſkaneja dſeeſmas Nedjs ſkali luhdſeeni,

Tik ſirdiſ laimē lehza Schaī deewu ſwehtnizā.

Tur ſaku ſaru ſika Uſ akmens ſeedokla,
Uſ augſchu azis wehra Zaur lapām rafſtitām...

Te aſi zirwji gahſa Schos ſwehtos oſolus,
Un deewu nams bij ahrdits Lihds paſcheem pamateem.
Waj mahkat ar wehl ſlawet Sem ſwehteeem oſoleem
Un tehwu garā nokliſt Uſ debefs dſihwoſkleem?

Ej, raugees trijuſ zelmuſ Pee ſehrās Raibalas,
Ta tew wehl tagad ſtahtſis Par deewu oſoleem.

Ka redſams, wiſu ſatwaru ari ſchim dſejolim Auſeklis ſmehliſ no tautas gara mantām, tikai kodalā eelizis ſawu juhſmu un appuſchkojiſ ar ſaweem dſejneeka eedomas jeb ja-
taſijas ſeedeem.

„Ko man ſtahtijuſchi azu leezineeki“, — rafſta R. Klau-
ſtiņch par Auſekla dſihwi Leelwahrde, — „tad Auſeklis, ſagrauſts no deenās trokſchna, waj kahdām nepatiſchanām, ſtundām gulejīs kahdā Daugawas kraujā. Tur winam wee-
natnē ar ſawām dailām domām preefſch azim pluhda plata, leelā, majestatiſkā upe rahmā ſpoſchā gaitā; wiņa ſmaidija tuhſtoscheem wiſuleem jaukā deenā, un ſiltās waſaras naktis
tina ſawus kraſtuſ, grāwas un laukus baltōs miglaſ pa-
lagōs. Dſejneeks weentuli klejoja pa Daugawas kraſteem,
tehloja no miglaſ ſtaltus ſentehwu waronuſ un klaufijas
miſtiſkās (noſlehpumainās), dihwainās dſeeſmās, kaſ ſchuh-
ſchinaja Daugawas oſolu galotnēs.“

Auſeklis pats Daugawu aprakſta.

„Schai dſeeſmu lejā un paſaku, teiku un mihiļu ſemē
tek lihtſchu lotſchu Daugawas mahmulina, laiſtidama ſidra-
bainu uhdentinu. Tāpat kā igauneem ir Embnas upe (Em-
bacha - Mehtraine pee Tehrpatas) ta weeta, kur wiņu
dſejas deewis nahziſ ſemē, dſeedadams aigrahbjoschas
dſeeſmas, tā latweeſcheem Daugawa, kur Staburadſe, pa
miglinu ſtaigadama, ſaulē eet paraudsit, waj wiņas „arajini
tihrumu apſehjuſchi.“

Ar leelu juhsmibu Außeklis raksta no Leelwahrdes par bagateem tautas gara mantu krahjumeem. „Kur daudß dseesmu, gudribas teikumu, stahstu un paſaku, tur ari daudß dseesmu ſazeretaju, prahtnieku, stahstu wetſchu un paſaku wezenu. Tahdu Leelwahrde wehl tagad deesgan...“ Bet tad, aifrahdiſis, ka ſchee wezee tautas gara mantu teizeji gadu no gada nomirſt, un ka ta, lihds ar wineem, ſchis gara mantas eet ſudibā, Außeklis ſaka: „Mums naiv prahtniezbias jeb filoſofijas ſkolu, ka pee wezajeem greekeem un zitas bijis. Mumis naiv pat ne lauſchu ſkolas, kur pilnigi uſ tautibas pamateem waretu iſplatit wiſpa hrigu ziſiwezibas kultur u jeb iſglihtibu. Tadehl ſuhd ſentehwu dahrgumi un ſwehtumi.“ Lai toſ glahbtu no juſchanas, dſejneeks ſaka: „Mihli tautas brahli, kas tautas garu wehl neefat pañiſam atmetuſchi, neatsakatees no ſlawena darba. Daudß ir ſudis, bet mantaſ, lai gan wairak gabalindöſ un druſkäſ, ir wehl deesgan, kas beiſ kaveschanas jaſawahk. Juhs, dſejneeki, krahjat ari juhs dahrgo mantu, eepaſihstatees freetni ar nemirſtigo tautas dſejas garu; eſat tautai wai-deloti un lihgafoni!“

Atzerotees, kas ſchis grahmatinas pirmā dalā ſazits par teem garigeem zenteeneem latweeſchu dſihwē tolaik, kad Außeklis dſihwoja un ſtrahdaja, redsam, ka Außekla uſſkati un zenteeni ar teem pilnigi ſaſkaneja. Tautiba, tautas waſloda, dſimtene, brihwiba, — ka to wehl no dascheem pee-mehreem no Außekla rakſteem redſeſim, ir tee ideali, kas dedſinaja ari Außekla ſirdi. Kä Außeklis nahza pee ſcheem uſſkateem? Beiſ ſchaubäm — tas bij wiſſ ta laika gars; otr-kahrt, Außeklim nebij ſweſchi latweeſchu zenſonu rakſti, fo tee bij rakſtijuschi ſcho zenteenu labā; treschkahrt — ar daudſeem no ſcheem zenſoneem wiſch bij jau eepaſinees per-ſonigi un uſtureja draudſigu ſatikſmi, peem. ar Bernhardu Dihriki, Richardu Tomſonu, Indriki Laubi un ziteem. Au-ſeklis bij pilnigi ſawa laika behrns, kas, pats pamodees, mo-

dinaja ari ūawus brahlus no garigā meega. Gan, lajot Au-
 ūekla rakstus, kritis azīs pahrač ūita latveeschu tautas pa-
 gahtnas zildinaschana un nostahdišchana ūposchakā dzejas
 gaismā, nekā to war no pateesigeem wehſtures notikumeem
 peerahdit. Tas iſſkaidrojās neween ar dzejneeka dabu, bet
 — ūchahda ūenatnes zildinaschana to re i ū bij pat wajadsiga.
 Laudim, no 700 gadus ilgās wehrlsibas mostotees, wajadseja
 rahdit kahdus aptweramus idealus, wajadseja modinat paſch-
 apšinu, tautisku lepnumu. Un preefch tam nu ūalpoja ūenatne.
 Dzejneeka eedomā jeb ūantafijā latveeschu tauta ūenatnē pahr-
 wehrtas par brihwu, ūwabadu, leelu tautu, ar ūawu kulturu,
 burtneezibu, ūaveem eewehrojameem deeweem un deewef-
 leem, kā pee ūlawenajām greeku un romneeku tautām ūenatnē.
 „Muhſu brihweem un laimigeem ūentscheem, tāpat kā we-
 zajeem greekeem“, ūaka Auſeklis (Sal. „Sakopoti“ Auſekla
 raksti, 2. d. 49. l. p.), — „bij ūawas ūapulzes weetas, kur
 tee ūvineja ūawus (Lihgo) ūwehtkus, tos puſchłodami tautas
 dzejsmām, tautas dejām, un t. j. pr., bes tam neaismirsdami
 nest pateizibas ūeedus wiſaugſtakajam idealam — deewibai.
 Ja nu wezajeem greekeem, kām par ūodu ūeesitās nelaimi-
 gais ūchelshchanās gars paſchu brahlu ūtarpa tahdi ūabee-
 drības punkti, kā: religija (deewu godinajums), orakuls
 (deewu iſtaujaſchana no preesteru ūufes), tautiskas ūpehles
 un z. bija ūihdsekli un dſenuli, kas tos ūsina un ūeespeeda
 atſihtees par weenu tautu, kām ūi ūaredam i ja tu-
 ras ūopā un ūazeeni par wiſu augſtaki ūwehtā
 te hwu waloda un da hrgē te hwu ūtikumi, tad mee-
 rigeem, ūaderigeem un ūopigeem ūentehweem, latveescheem,
 ūawi Lihgo (Jahnu) un ūiti ūwehtki, ar wiſām ūavām ze-
 remonijām jo wairak eespehja ūepalihdset ūenstees pehz mi-
 neteem, ūlaweneem mehrkeem. Ta bij weena tauta, weens
 tautas gars, weena ūenšchanās, weenas domas un weeni
 darbi. — Aša wehrlsibas ūskaptis nostilfchkeja latwju tau-
 tibas wilnojoſchā druwa. Ūesela un ūpehziga tauta

noswehlās no brihwām kahjām, un wehrgu saitēm tiā
saistita leelakōs un mašakōs kuhtōs un kopinās. Tā beidsās
tautas ūpulzes un ūbeedribas punkti, un lihdī ar teem
ari wiža ūdīhwe, weeniba un weenadiba."

Jau no ūhi peemehra ari redsam, zīk zeeschās ūaitēs
garigā finā Auſeklim bij ar wina laikmeta latveeschu zen-
honeem. Leelwahrde ūihwojot. Auſeklis ūhad un tad aī-
brauza us Rigu, kur ūarunās un ūirsnigā domu išmainā ar
zenteenu beedreem ūiprinajās ūawōs darbōs un uſſkatōs.
Leelwahrde ūihwojot, nodibinajās ari Auſekla dzejneeka pirmā
ſlawa. Taisni us ūawu diwdeſmittreſcho ūsimundēnu (6.
sept. 1872. g.) Auſeklis ūakahrtoja ūawu pirmo dzejolu ūrah-
jumu, kas ūem wirſrakſta: „Dzejās no Auſekla” iſnahza klajā
1873. g. pirmā puſē. Protams, ka Auſeklis nu nahza ari
pasihstamals plaschakās aprindās. Tikkab Auſeklis pats, ka
wina draugi wehlejās, ka wiñch waretu pahrnahkt us Rigu,
tuwaki latveeschu garigas ūihwes widuzim.

Bet, pirms ka pahrejam dzejneekam lihdī us Rigu, ūee-
wedīsim ūhe ūahdu gabaliku no Adolfa Allunana, kas at-
teezas us Auſekli tajā laikā un loti labi raksturo dzejneeku
ka zīlweku. „Neatminos wairs ūaidri, ūurā gadā tas
bij,” — raksta Ad. Allunans, — „kad lihdī ar ūeenahku ūho
waſaras brihwlaiku ari Auſeklis eeradās Rigā. Wiñch bij
eetaupijees, zīk atzeros, ūahdu pahris ūimts rublus, ar ūure
naudu nodomaja pa waſaras brihwlaiku apzelot ūahdu Lat-
wijas datu. Utbrauzot us Rigu, dzejneeks eepaſinās ar ūahdu
jaunu, pehz pirmā eespaida ūpreeschot, patihkamu zīlweku,
kas zītu buhſchanu ūarpā Auſeklim ūahstija, ka ūhis, zēla
beedrs, ūawōs walas brihſchōs ari nodarbojotees ar dzejū.
Saprotams, ka tas bij eemeſlis jo wairak draudſetees un
tā tad wehl zēla abi nospreeda, lehtakas eerihkoſchanās dehl,
ūahdā Rigas weeñizā ūihwot ūopā weenā istabā. Tā ari
notika un abi nokuſuſchee ūelotaji drihſi ween aīsmiga ūaldā
meegā.

Kad Aušeklis otrā rihtā pamodās, winsch pahrleczinājās, ka zeta beedris jau bij išgahjis — kā rahdijās, pahrleeku agri. Ari Aušeklis zehlās un taišijās eet už Latweeschu Beedribu (Rigas) brokastot, kad winsch peepeschi pamanija, ka lihds ar wina jauno draugu bij nojudis ari wina naudas maks ar wiſu, ko dzejneeks bij gruhti eetaupijees. — Tahdā noschehlojamā ūtahwołki atradās Aušeklis, kad man bij tas preefs, ar winu pirmoreijs tiktees.“

Un kā paneja Aušeklis ūcho, kaut gan ne tik ūvarigo, kā rafsturigo atgadijumu zilweka dsihwē.

„Aušeklim atnahfot Beedribā, mehs, wairak draugu kopā sehdejam pee brokasta galda. Nelaika dzejneeka persona darija gauschi simpatisku (patiħkamu) eespaidu. Aušeklis wareja toreis ap 25—28 (pateesibā Aušeklis toreis bij jaunaks. L. J.) gadeem wezs buht. Garsch un ūlaiks no auguma, tumšcheem, fupleem mateem, wina azis atšpihdeja leela labširdiba; bet dedsgigi ūposchi tas ūhak ūwehrot, kad pahrrunaja kahdu tematu, kas ūtahweja ūkarā ar wiſu to, preefsch ka Aušeklis mehdsja intereſetees.

Kas nu buhtu tanis domās, ka Aušeklis mums tuhlit sinoja, kā ūltenis winu peemeflejis, tas ūtipri malditos. Tīlai pehz kahdas ūtundas laika winsch, paſmeedamees, ūtahstija, itkā kad runatu par kahdu ikdeenishķigu atgadijumu, kā winam išgahjis. Tahds ūtakters (zilweka daba) ir ūoti apbrihnōjams, tahda ūeenaldisiga išturuschanās deesgan nopeetnā atgadijumā mums rahda ūtaktra ūlweka nemaitatu dwehſeli. Lai tikai nepeemirstam, kā Aušeklis wiſā tai garā laikā, ūrā winsch, pats ūewim atraudamees un ūtaktra ūlhwodams, rubliti pehz rubliščha ūtupijis, buhs preezajees už jauko brihwlaiku, už deenām, ūr tam buhs eespehjams ūtaktra ūpāsihtees ar ūawu tehwiju, ar ūawu tautu! Un nu ūpeepeschi wiſi jaukee ūapni išputinati, išnihzinati ūaur negoščha roku, ūaur kahda ūeenkahrščha blehščha ūauno eekahroščhanos! Ūeisčham, tam ūajadſeja buht ūelta ūlwekam, kas ūtmas eewehe

pašaules mantu, pehz kuras miljoneem ūaušhu tik netikli kahro! Tā tad Auškellis bij pats pirmais, kas sobojas sati-
riflās peesihmēs par ūawu nosuduscho išstabas beedri un drihsji
ween, kopā ar jautrajeem galda beedreem, spreedea un pa-
regoja, kā blehdīs išleetoschot nosagto naudu, pee kam, si-
nams, freetnu jokū netruhka. Kad beidsot fahds jautrs stu-
dents lika prečkha, kā šci ūaudējuma deht wajadsetu no-
fazit fahdu ūinamu ūehru laiku, tad Auškellis, kā akzeptedams
(peenemdams, atsihdams) ūcho jokū, pats pirmais ūssahka
ūawu, Baumana Karla tik ūpehzigi komponeto „Trimpulu”,
galda beedru kōrim lihds dseedot. tā, kā riħbet norihbeja:

„Kā Daugawa waida un bangas kā krahz,

Kā Staburags ašaras rauda,

Kā ūjoli pakraštā breežmigi ūchnahz,

Kur deewi un ūentehwi gauda.“

Ar ūcho pašchu ūašķan ari ūašķolu Dahwa raksturojums.
„Familijas džihwē un labu beedru ūtarpā Auškellis bij jautres
un patihskams; tikai nopeetnās ūarunās ūtihws un ūawōs
spreedumōs nelokams, pat eeteepigs un ūtuhrgalwigς. Ja
apšķatija winu ūluži ūehscham, tad wareja manit wina gara
darbibu jo wina džilās, majsās azis ūluva jo ūeſmainas.
Tās pats bij manams, kad ūarunās wina mihiłas tautiſkās
domas aiskustinaja.“

Nodšihwojis gandrihs divi gadi Leelwahrdē, Auškellis
1874. g. pawašara mehnēſi pahrahnahk uſ Rigu. Sche winu
aizinaja Richards Tomhons pee ūawas jaundibinatās fabrikas
školas. Beſ tam Tomhons dibinaja ūemkopibas ūaikrafstu
„Wahrpa“, pee ūura Auškellim wajadseja valikt par paſta-
wigu ūihdsstrahdneku. Rahdas, Auškella materialā džihwe
ſahks eet uſ labo puſi, winsch buhs „nodibinajees“, kā mehdi
teikt tahdi laudis, kas zilweku wehrtē pehz tam, zif winsch
par gadu pelna. Sche Auškellim buhs trihsreis ūeſlaka alga,
nekā Leelwahrdē, sche winsch buhs tuwaki pee ūirsnigi eemih-
lotās ūakſteezibas, pee ūatweeſchu garigā ūentra — Rigaſ

Latveeschu Beedribas, sche buhs zilweki, kuruus wijsch un furi winu ahtraki sapratis. Bet — ai, tas muhschigais „bet“! Dsihwes zelsh reti tik gluds un taisns, ka wijsch mumis isredjē tehlojas. No wijsem jauteem nodomeem maij dsihwe išnahk. „Wahrpa“, no Tomsona isdotais laikrafs ts apstahjas, pats „Wahrpas“ fajmneeks saudē wiſu ſawu mantu un beids ſawu muhschu Nowgorodas gubernā, fabrikas ſkola teek ſlehgta, Neulands Leelvahrdē peenehmis zitu palihgu un Auſeklis — Auſeklis bei weetas un maiſes. Ja jau tagad latveeschu rafſtneeziba, materialā ſinā, apgahdā ſawus darbneekus ſlikta, neka ſlikta pamahte ſawus pabehrnus, kas tad ko runat par wineem laikeem jau pee trihsdeſmit gadu at-paſal. Protams, ka ari toreiſ Auſeklis par ſawām isdotām dzejām neneeka nedabuja, labi — ja drukas isdewumus.

Auſeklim jamellē atkal pehz weetas. Tahdu wijsch ſaklaufchīna Rigā, Gertrudes baſnizas ſkolā. Wiſs buhtu labi — winu peenemu. Bet te — wijsch ir „tas dzejneeks Auſeklis“ — un ar to peeteek, lai winam aſdaritos durvis un winam nenowehletu maiſes kumoſu, ko deva daudſ neattihſtitakeem un neiſglīhtotakeem, neka bij Auſeklis. Auſekla wahrdē jau tika daudſinats kopā ar „jaunajeem“, par kureem ſtahtija tahdas breeſmu leetas, ka tee, wahzīſki prasdami, tomehr runaja latveeschu walodu, nekaunejās atſlahti ſawus wezaķus, tautibu, dſimteni. Auſeklis peedereja pee „jaunlatveescheem“, bet tahds wahrdē toreiſejās birgelu aprindās bij tas pats, kas „dumpineeks“, ja ne wehl kas breeſmiigaks. Tamlihdsigi Auſeklim iſgahja ari otrā weetā — Wez=Peebalgā. Te wijsch bij pat ſkolā ſtrahdajis jau daschas deenas. Nejauschi dabun ſinat, ka tas Auſeklis — un uſ weetas padſen.

Bet bij zilweki, Auſekla domu un zenteenu beedri, kam tāpat klahjās ka winam, un tee neaismirja ſawu beedri gruh-tās deenās. Winam iſgahdaja weetu Peterburgā, pee ta deh-wetas Anglu ſkolas, fur jau darbojās diwi latveeschu ſko-

lotaji — J. Gailits un Sults. Krogsem's tomehr wehl ūchau-
bijās, dotees uš Peterburgu. Winsch par daudz karsti mihleja
dīsimteni, lai no tās tik weegli waretu ūchirkitees. Waj nu
newaretu ūchā waj tā eefahrtotces — faut ari par mašatu
algu un ūlktakōs darba apstahkōs. Tomehr peedsihwojumi
rahda, ka tas naw eejpehjams. Kronvalda Atis un ziti
draugi palihds Krogsemim iššķirt ūchaubigo jautajumu un
1874. g. beigās tas dodaas uš Peterburgu, lai — pehz
tūchetreem gadeem atgreetos uš muhšchu dušet kraſti mih-
lotās dīsimtenes ūlehpī.

Ruhgto ūchirkchanos no dīsimtenes ūaldinaja daschu
fretnu beedru un dedsignu tauteschu ūastapschana Peterburgā.
Tā tur atradās tai laikā tahdi wehlak wispahr paſihstami
wihri, kā Baumanu Karlis, Waraidrošhu Sanders, Fr.
Großwalds, Klawinsch, Remikis, Stehrstu Andrejs, Jur-
janu Andrejs un ziti. Te Auseklis satikās ar paſihstameem
gan pee weena otra priwatdihwoļkōs, beedribā. Šewišķi
Auseklis eedraudsejās ar Jurjanu Andreju un Baumanu
Karli. Še jautrās ūarunās dwehsele nokratija ūmagos, pe-
lekos ildeenibas puteklus un nahkotnes nodomi un ideali
istehlojās jo ūposchaki un ūpilgtaki. Aismirjās ruhgtee pee-
dihwojumi un no jauna noskaidrojās tiziba uš tautas nah-
kamibas leetu, uš winas ūelshchanu, uš winas mošchanos no
garigā meega. Auseklis ūah strahdat atkal ar jaunu ūparu.
1874. g. beigās winam bij pabeigts manuſkripts grah-
matinai: „Dīwpadsmiit ūsolu wainagi ūlawenu wihru ūapeem,”
— kureus gribēja iſdot krahschnā, ūsolu ūapām gresnotā grah-
matinā, bet daschadu eemeſlu dehl ūchis nodoms palika ne-
iſdarits. Tai pašchā laikā Auseklis wehl strahdaja pee la-
šamas grahmatas, rihkojās iſdot ūewišķku ūkolas laik-
rākstū, ūastahdija geometriju jeb ahruma ūinatnes mahzibas
grahmatu un nogataivoja ūawu dzejolu otro krajhumu. Te
1875. g. winu pahrsteidsa mihlotā drauga Kronvalda Ata
nahwe. Ar dīšlatu ūkubu Auseklis nu nodewās ūkolas lau-

kam, lai daudžiajai aijsegstu robu, kas bij zehlees ar Kronwalda mīršchanu. 1876. g. pirmā pusē Aušeklis išdewa „Pāidagogisku gada-grahmatu,” tomēr, bahrgās kritikas un weenaldsigās publikas dehl, Aušeklis no šī išdewuma zeeta tikai saudejumus.

Pēc neilga laika Aušeklis eestahjās par skolotaju Meija un wehlak Wiedemana privatgimnasijsās. Alga tur bij gan prahvaka, bet darba loti daudz, tā ka loti māj laika atlika preeksch eemihlotās rafstneezibas. 1876. g. jūnu deenās Aušeklis beids fastahdit savu otro dzejolu krahjumu. Bes tam winsch strahdaja pee dseesmu krahjuma („Dseesmu Bih-tols”) fastahdischanas skolām, tatschu šis darbs palika nepabeigts. 1878. g. Aušeklis kehrās pee jauna darba. Winsch grib dot ko glihtaku, dailaku preeksch isglihtotakeem latvee-scheem un fastahda „Baltijas grunteeku-saimneeku-pasta-waldbu un z. kalendru 1879. g.” „Gadi naik un gadi pa-eet. Schautuwina rosi ūraida. Schurpu turpu austawās. Ko tās ausch, waj ūn kahds audejs?” fastahditajs (pehž Heines) uſlizis jo ūhmigu moto savam kalendram. Deemschehl, tā ar bija. Kalendars ari išdewejam neatnese nekahda preeka. Savas preeksch ta laika dahrgās zenas dehl (40 lāp.) kalendaru māj pirkla un išdewejam radās tik jauni saudejumi un ruhgtums. Bet tos Aušeklis wairs nepeedsiņwoja. Gruhtā dsihwe un Peterburgas neweželigais gaijs nebij palikušchi bes ūlīta eespaida uſ wina weželibu. 1879. g. sahnumā Aušeklis ūslima. 13. janvarī uſ ahrsta pavehli to noweda ūlīmīzā. Tur dzejneeka ūpehki ūstīn ūuda, tā ka pehž kahdas nedelās winsch wairs nepasina ne tuvalos draugus. 25. janvarī pulkst. 8 valarā, nīknā tihā ūhrgā išwahrojis, dzejneeks aijwehra savas azis uſ muhšchibu.

Dzejneeka draugi negribeja guldit nelaika atdījuščās meežas Peterburgā, tālu noš no mihiķas dsimtenes, ūameta naudu un pahruhtija uſ dsimteni. Rigā nelaiki ūagaidija ar ūelui godu un no tureenes pahruveda uſ dsimteni un

guldinaja to Alojas draudses kaphehtā. Vīsi laikraksti nesa par nelaiki īltus atsinibas wahrduš un godinaja wina no-pelnus pee latvju tautas modinaschanas darba. Bes tam, nelaika peemiau godinadami, wina draugi un zeenitaji, uſ Kaschoku Dahwa eekūtinajumu, trescheem dseefmu ūwehtkeem tuwojotees, iſdewa Auſekla ſakopotoſ rafſtuſ, diwās dalās (ſchēe raksti dabujami wehl tagad zaur Derigu Grah-matu Nodalu un makha tikai 60 kap. abas dalas; kam wehl nebuhtu, tam tikai ūlti waru eeteikt, eegahdatees ſchis jau-kas grahmatas) un wehlaſ (1898. g.) uſzehla uſ dzejneeka kapa weetas neleelu, bet glihtu peeminekli. Uſ peeminekla, bes wahrda un atteezigeem dſimſchanas un mirſchanas dateem, wehl ūhmets Auſekla dſildomigais pantinash:

Wehl gari uſ putekleem zerē...
Wehl putekli garu grib ūlehpt.
Kas rahdijas muhſchigi miris,
Tas tautibā peezeltees ſahk."

IV. Ihs apskats par Auſekla raksteem.

Kā jau redſejām, tehwija, tautas mihlestiba, tautas waloda — tee bij ta laikmeta ideali, kad dſihwoja un dar-bojās Auſeklis, t. i. ūptindejmitajōs gadōs. Tamdeht ari ūprotami, ka galwenee preekſchmeti, ap ūreem grosas Auſekla dſeja, ir tautiba, tautas waloda, brihwiba. Auſekla dſejas programma loti ūtaisti iſlaſama dſejoli: „Pee Salazes.“

,Salazina, ūwehtmeitina, Ko tu wedi weſminā?
Kluſi riņko riteniſchi, Lehni teka kumelini.
Ja tu wedi ūmagō ūltu Mehneſſspodro ūdrabin',
Welti tawas kraſtmalites Bagatami balwinām.
Sehrdeenischi tawī laudis, Paſtarite tawa tauta;
Swejneezini, arajini, Ašarinu dſehrajini.

„Ne seltinis, ne ūdrabis Nawa manis wadajums,
Senē darbi, firmā ūlawa Fraid manis lo-
lojums.“

Kur ūwahki ūnos darbus? Kur mantoji firmo ūlu?
Kahdu aismirstibas juhru Brida tawi ūmelini?

Burtneezinu eſarai ūmelinus peldinaju;
Tur iſvilkū Laimas lomu ūlales meitas tihkliſcheem.“

Kahdu taħlu zelu brauksi? Kam pahrdosi dahrgas rotas?
Kuras taħlas ūmes dehlus ūlawas darbeem wainagoſi?

Nogremdetas mantas neſu Baltas juhras mahmulai,
Balta juhra nepaneſis „Kahpu malā iſmetis.“

Tur iſaudjis Laimes leepas, Behrfontehwa osoli,
Simteem ſelta ūhubureemi, Sudrabitam ūpinam.

Saldas, jaukas, brihwas wehſmas ūplos ūrus weh-
dinas,

Senos darbus, firmo ūlu Latvju ūmē purinās!“

„Senē darbi, firmā ūlawa — iraid manis lolojums“, — dſeed Ausekkis. Ka firmā ūlawa ari bij Ausekka lolojums, tas iſlašams wiſos wina dſejolos. Bet wiſos Ausekka ūnatnes tehlojumos eepihts tifdauds tihras kristala dſejas, ka mehs dſejneekam labprah teedodam, ka wiſch daschreis druhmās wehſtures ainas eetehrpis poeſijas ſelta ūlales ūtaros. Peewedifim wehl kahdu peemehru, peem. dſejoli: Bewerinas dſeedonis.

Berewinas ūtaltā pilī

Tahliwaldis waldija.

Wina ūlawa taħlu, taħlu

Wiſā ūmē iſpaudas.

Igauniſchi, bahleniſchi

Raidu zehla Latvijā:

Winas pilij wiſu mahžas,

Skudras bultas ūchaudijsa.

Kara wehtra, kara wehtra pilī gahſis gruweſklos!

Ai, ai, aijaja! pilī gahſis gruweſklos!

Osolrungas, eglu wahles galwas ūkaldis waroneem,
Ai, ai, aičaja! galwas ūkaldis waroneem!

Augstu, augstu valā logā — valā logā,
Waidelotis parahdas — parahdas.
Sirmeeem mateem, baltu bahršdu,
Waidu kofle rozinās — rozinās:

Strinkchkeja kofles, dseedaja wezais,
Igauneeem wahles iš rokām ūchluka.

Nu wairs neružja ūra bungas,
Nu wairs nekveeza ūomu duhkas.

Dseejmu wairogs atſita bultas,
Dseejmu ūkana pahruehma trokni,
Dseejmu wara aijsina ūaru,
Tautu iſglahba dseejmu gars!

Dsimtenes mihlestiba iſlaſama wijsos Auſekla dſejolos.
Tahds dſejols peem. ir „Latwijā“.

Latwijas ūalnajōs, Latwijas lejās
Kruhtis man atdſihwo brihwibas gars,
Raugu tur wihrus kā osolus ūelam,
Meitas kā leepas ūuplojam.
Daugawas mahmula, mihliga jauka,
Sirſnigi glauschas pēe Latwijas kruhts,
Dedſigi wina zaur ūlntaini lauschas
Tauteſchus zenfibās modrina.
Dſirdu ūche burtneeka ūrmajās dseejmas
Deewkoku paehnās audsetas,
Kruhtis tās pilda ar debesu juhſmām,
Garu lihds deewibai pazilā.
Lihga man apwelti dseejmoteem puſchkeem,
Sehdina ūsola ūrehſlinā,
Trimpus man meelo ar putoſchu alu,
Uhjinsch ar draivdahwas dſehreenu.

Scheitan es žapnoju ūeltmahtes deenas,
Sentehwu bijusčhu laimibu,
Dwehſele pamostas Auschrinas ſemē,
Romawas krahſchnajā godibā.
Latwijas kalnajōs, Latwijas lejās
Kruhtis man dſihwo brihwibas gars!
Raugu tur wihrus, kā oſolus ūelam,
Meitas kā leepas kuplojam.

Spehzigi ir ari ūekoschee dſejoli (Skat. Auſekla rakſtōs, I. dala, 16. un 115. l. puſē):

Es latwju tautas meitens!

Man ſilas laipnas aztinas,
Un ſiršninā

Seed ſchkihſtiba un tikliba.

Es latwju tautas meitens!

Man azis duſmas ſwehrojas,
Sirds eenihſt to,
Kas aiſmirſt ſawu tehwiju.

Es latwju tautas meitens!

Neweemu zitu ſemiti
Par tehwiju

No wiſām neisraudſitos!

Es latwju tautas meitens!

Man ſkarbas azis tahdu mehd,
Tās tahdu mehd,
Kas raugas zitu tehwiju.

Tu neef' latwju puifens!

Tu iſraudſitees tehwiju
Wehl kawejees.

Tew nawa ſwehta tehwija.

Tu neef' latwju puifens!

No wiſas ſirds tew eenihſtu,
Tu aplamneeks,

Kas aisleeds ſawu tehwiju!

Ēs latvju tautas meitens!
Man ūchķīstā, tīklā ūrīnīna
Īt stipri pukst,
Kad peemin dāhrgo tehwiju!

Zīk dīkti wina pukstes!
Kad tautas dehlu peeminēs,
Kas latweets ir,
Un karsti mihlē tehwiju.

Waj wehl otrs:

Waj zeret buhs uš brihwibu?
Ja zeret gribi, draugs, uš brihwibu
Un ūhīstu nemirīstīgu tautibū,
Tad noej klausīt latvju ūkolas ūenās,
Kā jauno audži mahza ūchinis deenās.
Ja dīrī ūchāhdus wahrdus: tehwija,
Un mihlā, dāhrgā, ūwehtā Latvija,
Tad zeret vari gan uš brihwibu.

Lai peeteek ar ūcheem ihsajeem peemehreem. Wīsus Au-
fekla dīsejas jaukumus tajōs nekahdi naw eespehjams rahdit.
Kas wehl nepasīhīt Aufekla rakstu, tam tikai waru eeteikt,
tos eegahdatees. Tur werd preti ūpirgtas un dailas, muh-
scham jaunās mahkīlas awots.

Kā tas iſſkaidrojas, ka Aufeklis gluſchi no epīķas weelaš,
sarafsta tāhdus ūrīnigus juhtu dīsejolus, par peem. „Pee
Salazēs“, „Deewosolu trijotne“ un ziti? Tīkpat kā tehl-
neeka roka no nedīshwa akmena iſzehrt dīshwibas pilnu tehlu,
tāpat dīsejneeks nedīshwā weelā eedwehša dīshwibu. Neweenu
azumirkli mums naw jaaismirš, ka ne ūenee deewi un lauka
un mēscha mahtes eekustinaja Aufekla dīsejas garu, b e t ū a
l a i k a i d e j a, to wiņšh eetehrpa katrā dīsejoli, katrā rakstu
rindinā, kas pluhda no wina ūpalwas. Tas ir Aufekla bri-
nišķīgās dīsejas noslehpums, ūche ir atslehga, kamdehļ no
Aufekla dīsejām jukū ūkām ūkrauteem deewu un ūenatnes garu

blahkeem, kā esejas salas stihgas, poesija (dzejā) dzen sawas spirtgās atwaes.

Lihds schim par Ausekla raksteem, resp. wina dzejām ruanajot (A. prosaiskeem raksteem gan tagad wairs tik literatur=wehsturis̄ka nosihme), man nahzees eewehrot un apswehrt tikai to idejas un saturu, masak peegreeschot wehribu wina dzejās tihras māhkslas un formas pusei. Mehs redsejām, kahdōs apstahklōs auga un attihstijās Auseklii, kur winsch nehma weelu un idejas sawai dzejai. Redsejām, kā Auseklii pilnigi peeder sawam tautiskam laikmetam. Bet dsihve nerimstošchi rit us preefchu, daudz kas teek eeguhts un panahkts un katram laikam ir sawi zenteeni un ideali. Tatſchu, ja Auseklii peederetu tika i sawam tautiskajam laikmetam, tad mehs weenigi waretu ſpreest par Ausekla dzejās wehſturiſko, bet ne dailēs wehrtibu. Tad Auseklii buhtu uſſkatams tikai kā sawa laikmeta karsts karotajs, dedſigs zensonis, bet ne kā māhksleneeks. Tad Ausekla nopolnus mehs waretu apſpreet lopā ar wijsas tautiskas strahwas nopolneem. Bet tā naw. Ausekla dzejā ir kautkas ſparigs, ſpirgts, ſaloknigs, ſvirdsinoschs, kas to lihds ſcho baltu deen dara baudamu, ſkatotees ari no dailēs puſes. Kas tas ir, to mehs waram tika i just, bet ne wahrdeem apſihmet. Un to mehs ari nekad newaresim. Tiklihds mums atwehrtos māhkslas noſlehpums, tad poesija wairs nebuhtu daille, bet a m a t s, kuru warēs eemahzitees un strahdat kusch ſatrs ſaprahtigs zilweks. Kā Auseklii bijis netikween karotajs, bet ari māhkslineeks, ne tik ween strahdneeks tautas druvā, bet ari Deewa apdahwinats poets, par to jau waram pahrleezinatees, eefkatiダメees tikai daschās wina dzejās, gan tulkojumōs, gan originalōs. Peewediſchu ſche, glesnu peemehra dehl, kahdu gabalinu:

Iau Austra, agrā ſpodrainit',
Ij wara gultaš zelas,

İş blahsmoteemi palageem
Un sihşchu şagşhas tinas...
Ar mescha mahte moduñees
Un sihşchu matus fuša,
Un meschu meita putnus fauz,
Pee dseesmu galda pulzè.
Un puku mahte wainakus
Eeksh sihlu juhras şkalo,
Un uhdens meitas kraftos kahpj
İş miglas auteem metas.
Un drunu mahie wahrpinas
Eeksh selta stareem mehrzè,
Un jauki şpulgo Deewa aqş
Eeksh şudrabaineem pluhdeem.

Kur wahrds — tur gleşna, kur teikums — tur şpoşcha,
fa preeeksh azim noştahdita aina.

Wehl ussverama Auſekla dsejâs ir ihpaşchi muſika.
Ar apbrihnojamu weikhi Auſeklis pratis katru dsejoli ri-
tuma un wahrdu şkanu sînâ eetehrpt saturam peemehrotâ
musikâ. Tur mehs dſirdam juhras krahfschanu, wehtraş
iħnahħschamu, şpahrnu plihwinaşchanu (Teikâ: „Lai top!“
un nomanam nahts fluşumu aſchku dseesmâ). Un kur nu
eeweħrojamâ: „Kà Daugawa waida un bangas kà krahz“,
te jau wahrdi praſit praſas pehż musikas. Beigsim. Sa-
wilhim wehl wiſu par Auſekli şazito iħfi kopâ.

Auſeklis bij ta ſauktas latweeşchu tautifkâs strahwas
representants. Peeturos pee wahrda „tautifkâ strahwa“
(apm. no 1870—1895. g.), tamdehl, ka man ſchkeet, ka ſchis
wahrds wiſpilnigaki aptiver ſeptindeſmito un aſtondeſmito
gadu latweeşchu dſihwes moſchako kustibu, otrkahrt, ka paſcha
ta laika zenfonı tåpat apſihmè peemineto kustibu. Za mehs
neatdalam Auſekla personu no wiſaq ta laika „tautifkâs
strahwas“, tad, runajot par ſchis strahwes noþelneem lat-
weeşchu dſihwê, pee wiñu garigas pazelschanas un modina-

ſchanas, mehs ar to paſchu rakſturoſim ari Aujekla nöpelnuſ latweeſchu attihſtibaſ wehſturu. Ka ſchai tautiſkai ſtrahwai pateeſcham leeli nöpelni, to neweens newarës leegt. — Tautiſkai ſtrahwa, — ta dibinati ſpreesch A. Webers (Varai-doſchu Sanderis), kuram paſcham eeweheſrojami nöpelni tautiſkäſ ſtrahwas darbibä, — modinaja latweeſchu tautu uſ apſinigu tautiſku dſihwi. Preeſch tam wahrdö „latweeti“ apſihmeja tiſai ſemakas ſchfiras, falpotaju kahrtai peederigu zilweku. Katrs, kaſ no ſchiſ fahrtas augſtaki pazechlaſ, lihds ar to iſſtahjäſ ari no ſawas tautibaſ. Ja tomehr wiſch wehl atſinäſ par latweeti un pat uſdroſchinajäſ klaji par tahdu rahditees, tad ta jau bija pate par ſewi ſinama droſchſirdiba un paſchaileegſchanäſ ſihme, kaſ modinaja apbrihnoschanu. Ta latweeſchöſ nodibinajäſ uſſlati, ka ſawa latweeſcha dſimuma klaja atſihſchanäſ ir jau pate par ſewi ſinams nöpelns. — Tahlaſ tautiſkäſ ſtrahwas iſzelschanäſ radija latweeſchu tautai gruhtu zihnaſ laiku. Wina pee tam ſtipri ſaduhräſ ar wahzeescheem, kaſ ſemē bij ne tiſai a u g ſta ſka lauſchu kahrtai, bet toreij ari pahrwaldija wiſu publiſko dſihwi. — Pret teem uſtahtees toreij nu nebij weegla leeta un zik daudj Aujellim bij jazeesch ſawu uſſkatu deht, — to mehs jau redſejäm, apſkatot Aujekla muhſcha gaſhjumu.

Bet tautiſkai ſtrahwai ari leeli nöpelni pee latweeſchu ſa im neeziſkäſ dſihweſ pazechſchanas, faut gan ne tiſ gluſchi teefchä ſinä. Modinadama tautas paſchapſiau, tautiſkai ſtrahwa wairak lika juſt, nekä wahrdöſ iſſazija, kur ſlehpjas latweeſchu truhkumi un wahjiba. Un tas ſwari-gakais eemeiſls bija, ka latweeſchi ſa im neeziſkäſ ſinä wehl bij loti wahji. Muhſham buhtu warejuſchi ſauft un dſeedat par tautu un tehwiju, bet arween buhtu palikuſchi ziteem par pameiſlu, ja latweeſchi nebuhtu zentuſchees tift pee ſinamas turibaſ. Latweeſchu pretineekeem toreij neween garigä, bet ari ſaimneezifkai ſinä bij preeſchroziſba. Wiſas

fabrikas, viša tirdsnežiba, viša īeme, atskaitot frona pēderumus, ar neežigeem īsnehmumeem, atrādās wahzeeschu rokās. Kā latveetis wareja usstahtees pret wahzeeti, kad šis pats wahzeetis reižē bij wina kungs un (wismaj juridiskā finā) maišes dewejs? To warēja darit un darīja ideali wiħri, wispahrigi zensoni, kuri zenteenu labā ūedoja ūawus mantas labumus. Bet no leelā lauſch u waīru mā mehs tatschu nekad newaram prasit tahdu pašchaisleegšhanos, usupurešchanos! To ūaprata ari tautas darbineeki. Tamdeht wini, modinadami un zeldami latveeshus wispirms garigā finā, ūkubinaja un weizinaja latveescheem ari ūaimneeziskā finā tilt uſ preefshu, gan mahjas eepehrkot, bankas un kases dibinot, gan weikalus atverot un t. t. Uſ reiži, finams, leelas leetas jau newareja buht, bet ūahkums tika likts.

Schi ūaikmeta tautas strahdneku pulkā nu nodarbojās un strahdaja Auſeklis. Ihs gan bija wina darba zehleens, bet darba panahkumi naw mehrojami pehz ūaika, kuru mehs ūiletojam, darbu strahdajot, bet pehz ūaprashanas, dedsibas un mihiestibas, ar kahdu mehs darbu strahdajam. Un tās, kā mums ūatra rindina no Auſekla raksteem ūeezina, tam bij neissmeķams awots. Auſeklis ir weens, ūa liziš pamata akmenus latveeschu tautiskās pašchapsinas, iſglihtibas un gara gaīšmas ehkai un kā tahdu to latveeschu tauta nekad neaismirſis. — Apškatot Auſekli kā mā hē ūeneiku, kā ūirisko dzejneku, man pilnigi japeewenojas ūaschoku Dahwa ūpreedumam: „Kā latveeschu tautas dzejneks, kā auſeklis, winsch mirds ir tagad un mirdsēs, ūamehr nebuhs ūslehtuschas ūaules pee muhju ūakstneezibas debesim.“

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309026616

- 14: 101) *Schweizija*. No E. Bodonosowas
 102) *Savis faktijsch, faws stuhrits semes*. J. Purapute

b) Jaunibas rakstu virkuē.

1) *Par Holandi un holandeescheem. Ar ilustrazijām	
2) Kā no fehklīnas stahds išang. Ar ilustrazijām	
3) *Skolēn higiena	
4) *Stahsti.	
5) *Witscher-Stou dīshwes gahjums	
6) *Seemelu ledus juhra. Ar ilustrazijām	
7) Dīshwneeku vidū. Ar ilustrazijām	
8) Kapteina meitina. Puscklīna stahsts	
9) Wehtraš aplarotaji	
10) Par Australijā un australieescheem	
11) Inhras behrns	
12) Stahsti par Arabiju	
13) Uhdens, no J. N. Wagnera	12
14) Seschi stahstini behrneem	15
15) Weselibas koks	8
16) Gaisfs. No J. N. Wagnera.	10
17) Skudru dīshwe	10
18) Robinsons Krusfīnsch. Ar ilustrazijām	100
19) Uguns. No J. N. Wagnera	10
20) Bulamans. I. daļa. Ar ilustrazijām. Dr. J. Weinlands	25
21) Starp stahdeem. Lunkewitschs	15
22) Mihklas, parnuas un sakami wahrdi. I. Sakahrt. A. Tullijs.	10
23) Behrneem. I. A. Jende	5
24) Behrneem. II. A. Jende	5
25) Behrnu kalendars 1903. gadam	10
26) Muhsu tautas pašakas. II. daļa ar daubi originali ilustr. 15 un	25
27) Bulamans. II.	25
28) Stahstini. I. Dorite, māsa negereete	10
29) Jaunibas dīseja. I. burtn.	15
30) Semē. J. N. Wagner	15
31) Behrnu kalendars 1904. gadam	10
32) Stahstini. II. Dorite, māja melnsalneete	8
33) Stahstini. III. C. Demolders	2
34) Stahstini. IV. Kalponie Kolomba	2

Bef tam Nodakas ihpachumā atrodas:

Ansekta raksti I.	30 un
II.	30 un

Piesākme: Ar swaigsnīti (*) apstāmetas grahmatas
 jaunibas apgabala kuratora lelot Holu un tautas bibliotēkas,
 ihmetas grahmatas attauas lecot tikai tautas bibliotekās. Ar rānti
 grahmatas nam wairs dabujamas.

Nodakas ielpas Rīgas Latv. Veedribas namā atvehtas i...
 emot īveideenas un leelakās īvehtī deenas, no plst. 10—2 deenā un
 rakātā.

Vēstules un naudas suhtijumi adresejami uz Rīg.
 Veedribas Dergu Grahmatu Nodali (Riga, Latышское Общество, комп.
 ио изданю полезныхъ книгъ).

Naudas veetā Nodakai var suhtit visadas Kreemijas pasta markas.